Nr 595

av herr Helén m. fl.
angående förvärv av svenskt medborgarskap, m. m.

De utländska medborgare som kommer till vårt land för att söka sig en framtid här möter betydande anpassningsproblem. Statliga och kommunala myndigheter har visserligen under de senaste åren i ökad utsträckning uppmärksammat dessa och börjat vidta åtgärder för att invandrarna skall finna sig till rätta. Man måste dock konstatera att dessa insatser hittills varit helt otillräckliga. En stor andel av invandrarna lever under svåra sociala förhållanden.

Från liberal utgångspunkt är det självklart att samhället skall bemöta immigranter med generositet och förståelse. Att göra allt som är möjligt för att invandrarna skall känna sig välkomna i den svenska samhällsgemenskapen är en konsekvens av en internationalistisk grundsyn. Vi vill här bestämt understryka att "anpassning" inte skall innebära en omfattande assimilering till den svenska kulturen. De olika invandrargrupperna måste ha rätt att med samhällets stöd vidmakthålla sin egen kultur. Kravet på anpassning kan givetvis inte ställas endast på invandrarna; också vi svenskar måste vara beredda att anpassa oss till den nya situation som uppstår då människor av olika nationaliteter skall leva tillsammans. Viljan till insatser får heller inte vara beroende av tillfälliga konjunktursvängningar.

Omfattande åtgärder för invandrarnas anpassning kan motiveras också ur ekonomisk synvinkel. Efterkrigstidens snabba ekonomiska utveckling hade inte kunnat komma till stånd utan invandrarnas arbetsinsatser. De flesta invandrare kommer hit i sin mest produktiva ålder och gör sina arbetsinsatser i branscher där vi i regel haft brist på inhemsk arbetskraft. Det är alltså inte riktigt att se anpassningsbefrämjande åtgärder som uppoffringar.

Vi vill i denna motion föra fram förslag med syfte att underlätta invandrarnas möjligheter att delta i landets politiska liv. I andra motioner från folkpartihåll tas upp utbildningsfrågor, arbets- och bostadsfrågor, behovet av kommunala insatser m. m. Det är på dessa områden angeläget och möjligt att genomföra en rad konkreta reformer.

Medborgarrätt

Utlänningar i Sverige skall i princip ha samma fri- och rättigheter

som svenska medborgare. Yttrandefrihet, förenings- och församlingsfrihet tillkommer utlänningar lika väl som svenska medborgare. I en rad avseenden brister det dock i jämställdheten. Vissa svenska lagtexter kan i dag uppfattas som diskriminerande för invandrare och är dessutom otidsenliga. Statsråd måste vara född svensk medborgare. För att vara statstjänsteman måste man i regel vara svensk medborgare. Endast svensk medborgare har rätt att utge periodisk skrift. Exemplen är flera. I motion till förra årets riksdag krävde folkpartiet en översyn av gällande lagstiftning i syfte att undanröja särbestämmelser som inskränker invandrarnas rättigheter. Ett sådant utredningsarbete pågår nu i invandrarverkets regi. Vi förutsätter att detta leder till snabba resultat.

Men framför allt saknar utlänningar viktiga politiska möjligheter. De har inte rösträtt vid allmänna val, de får inte delta i samhällets styrelse. Dessa politiska rättigheter anknyts i dag till medborgarskap som förvärvas av vuxna invandrare främst genom naturalisation.

En viktig förutsättning för att en invandrare skall anpassas i sitt nya land är att han har möjligheter att påverka dess politik. Han gör en insats i svenskt arbetsliv och bör givetvis då även ha del i ansvaret för hur de resurser han hjälper till att framställa fördelas och används. Han betalar kommunal och statlig skatt men kan inte förrän efter tidigast sju år (nordbo tre år) öva inflytande över hur dessa medel används. Det är därför rimligt att invandrarnas rösträtt tidigareläggs. Detta gäller såväl riksdagsval som kommunalval och i tillämpliga fall kyrkliga val. Principiella och praktiska skäl talar för att rösträtt bör knytas till medborgarskapet. Inflytandekravet är ett skäl för att tiden för erhållande av medborgarskap bör förkortas.

Den nu gällande väntetiden sju år har betraktats som lämplig med hänsyn till den tid det tar att lära sig svenska och skaffa sig erforderliga kunskaper om det svenska samhället. Den tiden framstår i dag som alltför lång. Samhälle och företag bör ha skyldighet att erbjuda invandrarna en effektiv undervisning i svenska språket och svenskt samhällsliv.

Invandrarutredningen lämnade i juni månad 1971 sitt första delbetänkande som tar upp invandrarnas utbildningssituation. Utredningens förslag har god överensstämmelse med de förslag som väcktes i folkpartiets invandrarmotion 1971. Utredningen föreslår vidgade insatser för alla åldersgrupper genom skolans försorg och genom vuxenutbildning. Man föreslår bl. a. en grundutbildning för vuxna invandrare över 16 år som skulle omfatta 240 timmar och anvisar också förslag till denna undervisnings uppläggning och finansiering. I statsverkspropositionen anges att utredningens förslag bereds i berörda departement och att fortsatta överväganden krävs. Vi beklagar starkt att något förslag på detta angelägna område inte finns med i årets statsverksproposition. Det är önskvärt att förslag baserade på invandrarutredningens delbetänkande föreläggs årets riksdag.

Det är bl. a. härigenom möjligt att avsevärt förkorta tiden efter vilken prövning av medborgarskap kan ske och rösträtt alltså erhållas. Tiden fyra år är enligt vår mening tillräcklig för att invandraren skall ha skaffat de erfarenheter och kunskaper om svenskt samhällsliv som kan krävas för svenskt medborgarskap. Den föreslagna tiden bör vara tillräckligt lång för att invandraren skall ha hunnit ta ställning till om han vill stanna i Sverige eller återvända till sitt gamla hemland. Den mer tillfälliga och konjunkturmässiga invandringen är delvis ett annat problem och för dessa invandrares del bör inflytandefrågorna lösas på annat sätt, på arbetsplatsen, genom medlemskap i politiska partier etc. Frågan om medborgarskap bör liksom hittills avgöras genom ett ansökningsförfarande där den enskilde själv avgör om han vill söka medborgarskap.

Skulle en generell sänkning av tiden för vinnande av medborgarskap komma till stånd, motiverar den nära samhörigheten mellan de nordiska länderna att en motsvarande sänkning, förslagsvis till två år, genomförs för nordbor. Hithörande frågor måste givetvis lösas i samråd med de övriga länderna.

Kravet på förkortning av tiden för erhållande av medborgarskap ställdes från folkpartiet vid 1971 års riksdag. Det avvisades dock. Inrikesutskottet ansåg visserligen att många skäl talade för en sänkning av tidsgränsen vid naturalisation men hänvisade till den pågående grundlagberedningen och kravet på erforderliga överläggningar med övriga nordiska länder. I en folkpartireservation föreslogs att Kungl. Maj:t omedelbart borde aktualisera frågan hos de övriga nordiska ländernas regeringar. Det förhållandet att frågan borde bli föremål för nordiskt samarbete och att grundlagberedningen övervägde en sänkning borde inte hindra att riksdagen gav till känna att lagstiftningsarbetet borde inriktas på en sänkning av tidsgränserna till fyra respektive två år.

Enligt vår mening finns det inte tillräckliga skäl att här invänta grundlagberedningens förslag. Grundlagberedningen har haft att överväga frågan om kommunal rösträtt för invandrare. Vi förutsätter att beredningen inte kommer att stanna för en uppdelning av kommunal rösträtt och rätt att delta i riksdagsval. Av konstitutionsutskottets utlåtande 1971:47 framgår att grundlagberedningen torde föreslå en förkortning av väntetiden. Beredningen kan dock inte förväntas framlägga förslag om en konkret sänkning av väntetiden, som regleras i lagen om svenskt medborgarskap. Förslag bör snarast föreläggas riksdagen om en förkortning av väntetiden för erhållande av svenskt medborgarskap till fyra år — för nordisk invandrare två år. Ett svenskt beslut måste givetvis föregås av överläggningar med övriga nordiska länder.

För att utfå beviset på svenskt medborgarskap från invandrarverket måste en stämpelavgift erläggas. Avgiften som för ansökan tidigare var 300 kronor och för anmälan 100 kronor sänktes hösten 1971 till 115

kronor respektive 60 kronor. Den avser att täcka en del av verkets utredningskostnader. Principiella skäl kan anföras mot en avgift för medborgarskap. Nordiska rådet har vidare rekommenderat regeringarna att avskaffa avgiften. För vissa invandrare, exempelvis lågavlönade med familj, innebär den dessutom en ekonomisk påfrestning som kan leda till att de avstår från att lösa ut sitt medborgarskapsbevis.

Med hänvisning till det anförda hemställer vi

att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär

1. att förslag framläggs om ändring i lagen om svenskt medborgarskap av innebörd att utlänning som vistats i landet sedan fyra år — dock i vad gäller nordisk invandrare två år — skall kunna erhålla svenskt medborgarskap,
2. att expeditionsavgiften för ansökan och anmälan för svenskt medborgarskap borttages,
3. att förslag baserade på invandrarutredningens delbetänkande föreläggs 1972 års riksdag.

Stockholm den 24 januari 1972

GUNNAR HELÉN (fp)
OLLE DAHLÉN (fp)
SVEN GUSTAFSON (fp)
i Göteborg
MAC P. HAMRIN (fp)
ROLF WIRTÉN (fp)
CECILIA NETTELBRANDT (fp)
SIGVARD LARSSON (fp)
i Umeå
INGEMAR MUNDEBO (fp)

K L Beckmans Tryckerier AB • Stockholm